

Op 30 november 2009 promoveerde taalkundige Nini Hoiting aan de Rijksuniversiteit in Groningen op een studie naar gebarentaalverwerving door dove peuters. Veel dove kinderen in Nederland worden tweetalig opgevoed. Naast de Nederlandse Gebarentaal (NGT) leren zij ook Nederlands, vaak via Nederlands ondersteund met Gebaren (NmG). Is deze tweetaligheid haalbaar? Ja, stelt Nini Hoiting, maar niet altijd, niet voor elk kind en niet voor alle ouders. Met een symposium over de rol van Nederlandse Gebarentaal in het tijdperk van Cochleaire Implantatie nam Nini Hoiting afscheid van haar werk als linguïst bij Kentalis. Van Horen Zeggen sprak met haar.

Nini Hoiting: *“Communicatie en taal maken deel uit van een heel mensenleven”*

“**I**n hemelsnaam, maak het openbaar”, verzucht Hoiting. Het symposium werd door haar vooral aangegrepen om een aanzet te geven tot een open discussie over de rol van NGT bij jong geïmplanteerde kinderen. “Er mag bij de behandeling van één en hetzelfde kind geen verschil in aanpak ontstaan. Je kunt toch niet hebben dat ouders door het CI-team op pad gestuurd worden met de opdracht geen gebaren meer te maken en dat wij in de gezinsbegeleiding zeggen: gebaren horen erbij!

Hoiting constateert dat de medische techniek bij cochleaire implantatie enorme sprongen maakt. “Uiteraard is de implantatie op steeds jongere leeftijd een vooruitgang, waarbij vooral CI-plaatsing op een leeftijd van twaalf maanden de meeste vruchten lijkt af te werpen. Maar er is ook twijfel over de juiste aanpak bij de opvoeding van dove kinderen. Daarnaast zie ik verregaande bureaucratisering in de zorg, mede ten gevolge van het persoonsgebonden budget en de diverse fusies tussen onze instellingen.

Het lijkt wel of we door deze schaalvergroting elkaar minder makkelijk kunnen vinden. Of dat er een gezamenlijk doel ontbreekt. In ieder geval constateer ik dat de tijd om creatieve oplossingen met elkaar te verzinnen ontbreekt. En dat terwijl we elkaar hard nodig hebben. We kunnen veel van elkaar leren en ervaringen delen. We mogen in Groningen niet in de situatie terecht komen, zoals in Nijmegen, waar het CI-team van het Radboud ziekenhuis de contacten met het doveninstituut heeft verbroken omdat ze vinden dat daar teveel gebaren worden

gebruikt. De discussie over óf CI óf tweetalige opvoeding doet de samenwerking geen goed. Ik zie bij ouders steeds vaker twijfel ontstaan over de juiste aanpak. Laten wij proberen die twijfels bij de ouders te voorkomen of weg te nemen.”

Ontwikkelingen

Op de vraag hoe ze persoonlijk in de discussie over de rol van NGT bij dove kinderen met een CI staat begint Hoiting over vroeger. “Zesentwintig jaar geleden werd ik als psycholinguïst in Groningen aangetrokken om het invoeringsproces van Totale Communicatie te begeleiden. Ik kwam er al snel achter dat deze aanpak voor doven onvoldoende resultaat gaf. Nederlands met gebaren kan het gesproken Nederlands niet representeren, zeker niet in grammaticaal opzicht. Na de invoering van tweetaligheid en het standaardiseren van de Nederlandse Gebarentaal zijn we nu een heel eind verder. Het heeft geleid tot grote verbetering van de maatschappelijke positie van dove mensen. Succesvolle dove en ernstig slechthorende kinderen gaan naar het reguliere onderwijs. Er zijn doven die geen opleiding te ver gaat en je vindt ze terug in beroepsklassen als juristen, artsen en docenten. Dat is echt een spectaculaire ontwikkeling. Het is duidelijk dat gebarentaal dat teweeg kan brengen. Maar we zien tegelijkertijd een toename van sociaal-emotionele problematiek bij doven en ernstig slechthorenden. Dat moet ons zorgen baren.”

WE MOETEN VOORKOMEN DAT KINDEREN 'HALFTALIG' WORDEN OPGEVOED

Het onderwijs aan doven

De discussie over de keuze voor gesproken Nederlands of tweetaligheid gaat niet aan het onderwijs aan dove kinderen voorbij. Hoiting: "We moeten nog maar zien of kinderen met een CI die gaan praten ook voldoende leren lezen. Dat is nog steeds niet in orde. En ook bij hun sociale positie ontstaan er problemen. Natuurlijk hebben we nu nog te maken met ervaringsgegevens van kinderen die pas rond hun vierde levensjaar geïmplanteerd zijn. De resultaten bij kinderen die de afgelopen paar jaar rond twaalf maanden zijn geïmplanteerd zijn succesvoller. Daar heb ik ook voorbeelden van gezien, maar ja, die zijn nog niet aan de basisschool toe. We kunnen nog niet veel zeggen over de gevolgen op langere termijn. Dat is ook een van mijn belangrijkste drijfveren geweest. De resultaten die nu worden bereikt zijn hoopvol, maar uiteindelijk zullen we die resultaten moeten toetsen aan onze uitgangspunten. Als dat uitgangspunt is dat dove kinderen met een CI opgroeien als horende mensen, dan zijn we er nog niet."

Uit haar praktijk vertelt Hoiting over twee kinderen die een CI hadden gekregen en met gebaren zijn opgegroeid. Vervolgens mochten ze die in bepaalde situaties niet meer gebruiken. Hun ouders gebruikten de gebaren ook niet meer. "Ik zag ze vastlopen in beide talen. In plaats van tweetaligheid creëren we dan 'halftaligheid'. Dat moeten we vermijden."

Transcriptiesysteem

Het onderzoek waar Nini Hoiting op promoveerde was specifiek gericht op gebarentaal. Hiermee is de taalontwikkeling van dove kinderen in kaart gebracht op verschillende taalniveaus. Om dat te kunnen doen was het noodzakelijk een systeem te ontwikkelen om gebarentaal te kunnen beschrijven: het transcriptiesysteem. Hoiting vertelt dat het systeem nu op grote schaal wordt gebruikt door onderzoekers. "Het is een arbeidsintensief systeem, maar het is nu mogelijk om taalproductie in gebaren heel gedetailleerd in een systeem onder te brengen en te bestuderen. Het wordt inmiddels gebruikt in Engeland, in Zweden en in Spanje. Eigenlijk zouden we verder willen gaan met dit systeem om er diagnostische tools uit te laten ontstaan. Bijvoorbeeld: het meten van gebarenschat is een heel andere zaak dan het meten van woordenschat. Dat zou ik met een methodoloog wel willen aanpakken."

Nini Hoiting studeerde linguïstiek en werkt sinds 1983 als linguïst bij de Kentalis, voorheen de Koninklijke Effatha Guyot Groep. Zij is gespecialiseerd in de Nederlandse Gebarentaal en tweetalig onderwijs voor dove kinderen. De titel van haar proefschrift is: *De Mythe van Simplisme: Gebarentaalverwerving door Nederlandse Dove Peuters*. Hoiting promoveerde op 30 november 2009 aan de Rijksuniversiteit Groningen.

FRANS MOLLEE